

ZNANSTVENA POSVETA ISTAKNUTOJ PREDSTAVNICI RIJEČKE KROATISTIKE, Prikaz knjige OD FONOLOGIJE DO LEKSIKOLOGIJE: Zbornik u čast Mariji Turk

Mijatović, Aleksandar

Source / Izvornik: **FLUMINENSIA : časopis za filološka istraživanja, 2019, 31, 321 - 328**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:345394>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

ZNANSTVENA POSVETA ISTAKNUTOJ PREDSTAVNICI RIJEČKE KROATISTIKE

OD FONOLOGIJE DO LEKSIKOLOGIJE:

Zbornik u čast Mariji Turk

Uredila Diana Stolac

Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku, 2018.

Od fonologije do leksikologije je zbornik koji je u čast prof. dr. sc. Mariji Turk priredio njezin matični Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Zbornik je objavljen kao 6. knjiga Biblioteke časopisa *Fluminensia* a urednica je prof. dr. sc. Diana Stolac. Profesorica Turk na Odsjeku je za kroatistiku, jednoj od najstarijih ustrojbenih jedinica Filozofskog fakulteta u Rijeci, radila od najranijih dana, izgradivši ondje znanstveno-nastavnu karijeru od asistentice sve do redovite profesorice u trajnom zvanju.

U *Od fonologije do leksikologije: Zborniku u čast Mariji Turk* znanstvenog rada laureatkinje dotakli su se kolegice i kolege iz tih prvih, osnivačkih, desetljeća, riječkog Odsjeka za kroatistiku, njezini nekadašnji studenti a danas ugledni profesori i znanstvenici riječke kroatistike te znanstvenici s drugih visokoškolskih i znanstvenih institucija.

Zbornik se sastoji od 30 radova. „Uvodno slovo” Ines Srdoč-Konestre, dekanice Filozofskog fakulteta u Rijeci izdvaja ključne trenutke rada Marije Turk u svim njegovim akademskim dionicama, ističući ulogu profesorice Turk u razvoju i izgradnji institucije. Rad Diane Stolac intelektualna je biografija Marije Turk koja daje pregled slavljeničine znanstvene, nastavne i stručno-organizacijske djelatnosti. Bibliografiju znanstvenih i stručnih publikacija pripremila je Sandra Jukić.

Diana Stolac znanstveni rad Marije Turk dijeli na područje suvremenoga hrvatskoga standardnog jezika, fonologije i morfonologije, leksikologije i frazeologije, teorije i prakse lingvistike jezičnih dodira, dijalektologije i germanistike. O opsegu i raznovrsnosti tog istraživačkog rada može se osvjedočiti iz bibliografije Sandre Jukić koja obuhvaća period od prvih znanstvenih i stručnih ra-

dova s konca sedamdesetih godina i osamdesetih godina 20. stoljeća pa sve do najnovijih znanstvenih monografija i članaka. Autori radova u zborniku osvrnuli se su se na taj obimom velik a opsegom raznorodan djelokrug znanstvene, istraživačke i stručne djelatnosti Marije Turk.

Vesna Badurina Stipčević u radu „*Pohvala mudrosti iz Knjige Baruhove u hrvatskoglagoljskom 1. vrbničkom misalu (1456)*” daje čitanje iz Knjige Baruhove, tzv. Pohvala mudrosti (Bar 3, 9–38) iz 1. vrbničkog misala iz 1456. godine. Rad donosi latiničku transliteraciju glagoljskog teksta, te njegovu tekstološku analizu u odnosu na latinske izvornike i druge hrvatskoglagoljske misale.

Branka Barčot u radu „Hrvatsko-njemačke animalističke frazeološke veze iz translatoške perspektive” istražuje njemačke animalističke frazeme sa strukturno-semantičkim, strukturnim ili semantičkim parnjacima u hrvatskom jeziku. Autorica nastoji utvrditi hrvatske animalističke frazeme s njemačkim ekvivalentom u frazeološkom rječniku *Moderne deutsche Idiomatik*, na strukturnom i/ili semantičkom planu. Time bi se osigurala praktična primjena u području translatoLOGIJE u procesu pronalaženja prevoditeljskih rješenja za animalističke frazeme.

Članak Stipe Botice „Dvije važne zbirke hrvatskog usmenog pjesniš-

tva s otoka Krka u 19. st.” iz preko 300 rukopisnih zbornika usmenog pjesništva nastalih u drugoj polovici 19. stoljeća analizira dvije važne zbirke usmenog pjesništva otoka Krka. Autor se usredotočuje na izabrane pjesme i stavlja ih u odnos s cjelinom hrvatskog usmenog pjesništva.

Branka Drljača Margić u radu „Prebacivanje jezičnih kodova u visokoškolskoj nastavi: stavovi i iskustva sveučilišnih nastavnika” istražuje prebacivanje jezičnih kodova u nastavi (engl. *translanguaging*), jednome od aspekata engleskoga kao jezika visokoškolske nastave (EJVIN). Autorica isključuje oblike prebacivanja kodova na Sveučilištu u Rijeci i stavove nastavnika o upotrebi jezika u EJVIN-u, zaključujući da je prebacivanje jezičnih kodova na nastavi u okviru EJVIN-a teže provesti uslijed jezične heterogenosti studenata, dok bi u jezično homogenim učionicama ono moralo biti provedeno planski i svrhovito.

Željka Fink u radu „Tko se sakrio u mišju rupu? (Hrvatski frazemi s komponentama sa značenjem nastambe ili prostorije u kojoj žive životinje)” analizira skupinu hrvatskih animalističkih frazema koji u svojem sastavu imaju komponente sa značenjem nastambe ili prostorije u kojoj žive životinje: *brlog, gnijezdo, mravinjak, osinjak, rupa; golubinjak, kokošinjac, košnica, svinjac, štala*. Po-

lazeći od motivacijskog elementa iz dubinske strukture frazema i njegovog utjecaja na formiranje značenja frazema, s jedne, a izdvajajući osnovni semantički element unutar frazemske značenja, s druge strane, autorica ove frazeme dijeli u devet skupina. Ti su elementi: (1) opasnost i negativne posljedice, (2) malen i skučen prostor, (3) osjećaj sputanosti i zarobljenosti, (4) neurednost i nečistoća, (5) neugodan miris, (6) zaštićenost i nedodirljivost, (7) obitelj, (8) gužva i buka, (9) neuredna kosa; vrsta punđe.

Josip Galić i Milan Mihaljević u radu „Jedan zanimljiv dijalektizam u hrvatskologoljskim tekstovima” polaze od istraživanja građe *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, gdje nalaze tri riječi izvedene od istog korijena: *stohoriti*, *stohorstvo* i *stohoranь*. Tih riječi nema u slavenskim povijesnim rječnicima, ali se javljaju u brevijarima mlađe ili južne skupine te u *Vinodolskom zborniku* iz 15. stoljeću. Osim jedne iznimke, ove riječi nisu zabilježene ni u čakavskim rječnicima. Autori iznose tezu da su ove tri riječi u hrvatskologoljske tekstove ušle iz čakavskih govora. Autori ističu da je etimologija tih riječi još neutvrđena, budući da se sa sigurnošću ne može ustanoviti ni slavenski, niti njemački, mađarski, romanski korijen.

Filip Galović i Dubravka Sesar u članku „Pražnička čakavština u pje-

sništvu Tomislava Dorotića” analiziraju pjesničko stvaralaštvo na čakavskom jeziku Tomislava Dorotića s osvrtom na jezik njegove pjesničke zbirke *U pustinji ljubavi*. Zbirka je sastavljena mjesnim govorom Pražnica na otoku Braču. Iako je zbirka umjetnička tvorevina, autori zaključuju da se u njoj odražava stanje toga govora. Autori zaključuju da je Dorotićeva zbirka dijalektološki dokument koji pokazuje da čakavština razvija poetsku i estetsku dimenziju.

Sanja Holjevac u radu „Književnojezična koncepcija riječke filološke škole u izdanjima riječke tiskare Karletzky” polazi od činjenice da se većina izdanja pisanih hrvatskim jezikom tiskanih u riječkoj tiskari Karletzky u drugoj polovici 19. stoljeća temelji na književnojezičnoj koncepciji zagrebačke filološke škole. Tek manji broj izdanja tiskare Karletzky odudara od postulata te škole. Fran Kurelac je autor dijela tih izdanja, a drugom dijelu autor nije poznat. Holjevac u tim anonimnim ili izdanjima zasad neutvrđenog autorstva pronalazi značajke književnojezične koncepcije riječke filološke škole. Stoga autorica analizirajući ta izdanja prati razvoj književnojezične koncepcije Frana Kurelca.

Sandra Jukić u radu „Poredbeni frazemi u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika” razmatra frazeologiju u procesu nastave stranoga jezi-

ka. Autorica predlaže frazeodidaktički pristup u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika na primjeru poredbenih frazema. Zagovara tezu da je frazeme moguće i potrebno uvesti već na početnom stupnju učenja jezika. To bi uključivanje trebalo početi s pridjevskim poredbenim frazemima, a na višim stupnjevima se uvode se glagolski poredbeni frazemi.

Nataša Košuta u prikazu „Sveobuhvatni uvid u evidentno i latentno posuđivanje iz njemačkoga jezika u hrvatski – prilog istraživanju hrvatsko-njemačkih jezičnih dodira” daje pregled koautorske knjige Anete Stojić i Marije Turk *Deutsch-kroatische Sprachkontakte. Historische Entwicklung und aktuelle Perspektiven auf lexikalischer Ebene* (Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag 2017). Košuta zaključuje da knjiga Stojić i Turk daje uvid u njemačko-hrvatske kulturno-povijesne veze, ali je prije svega riječ o važnom djelu iz područja lingvistike jezičnih dodira.

Iva Lukežić u radu „Promjene šumnika na dočetu zatvorena sloga u čakavskome narječju” daje model interpretacije fonoloških mijena u slogovima zatvorenima šumnikom potvrđenih samo u čakavskom narječju. Polazište je modela struktura sloga u hrvatskom jeziku i dijakronijska obilježenost zatvorena sloga u čakavskom narječju. Interpretacija pokazuje da je posrijedi otpor ča-

kavskoga sustava obilježenim slogovima te da je taj otpor starojezična inovacija proširena samo u čakavskom sustavu. Između ostalog, Lukežić zaključuje: „Raščlamba slogova upućuje na zaključak da i danas u hrv. jezičnom sustavu i njegovim podsustavima funkcioniraju pravila uspostavljena u starojezičnome razdoblju od 11. do konca 14. st.: to jednako vrijedi za slogorazdjel, kao i za opća pravila o strukturiranju slogova, za opća pravila-ograničenja za slogovne sastavnice i pravila za uređene (slogu prihvatljive) suglasničke skupine” (str. 166).

Maslina Ljubičić u radu „O talijanizimima i germanizimima u Parčićevim rječnicima” analizira leksikografska djela Dragutina Antuna Parčića s naglaskom na njegovo leksikografsko uvrštavanje hrvatskih riječi kao ekvivalenata internacionalizmima. Osim njih, uvedene su posuđenice iz velikog broja jezika. Autorica analizu posuđenica u izdanima hrvatsko-talijanskog i talijansko-hrvatskog rječnika usmjerava prema posuđenicama iz njemačkog i talijanskog jezika.

Željka Macan u članku „Dolce Vita na frazeološki način – Hrvatski i njemački frazemi sa značenjem sretne slučajnosti i sretnoga spleta okolnosti te života u sreći i blagostanju” analizira hrvatske i njemačke frazeme sa značenjem sretne slučajnosti i sretnoga spleta okolno-

sti te života u sreći i blagostanju. Autorica frazeme dijeli na dvije skupine, prvu sa značenjem sretne slučajnosti i sretnoga spleta okolnosti, a drugu sa značenjem života u sreći i blagostanju. Autorica semantičkom analizom utvrđuje odnose međujezične ekvivalencije: „Pritom je u najvećem broju primjera potvrđena sličnost u frazemačkoj slici i značenju, ali i oni kod kojih postojanje frazeološkoga ekvivalenta u jednome od analizom obuhvaćenih jezika izostaje” (str. 217).

Osvrćući se u članku „Doprinos ludbreških pisaca hrvatskoj dijalektalnoj književnosti” na početke suvremene kajkavske književnosti, Jela Maresić raspravlja o književnom stvaralaštvu dvojice Ludbrežana Mladena Kerstnera i Bože Hlasteca, koji pišu na ludbreškom kajkavskom idiomu te analizira jezik i stil njihovih djela.

Borana Morić-Mohorovićić i Anastazija Vlastelić u radu „Morfološko nazivlje Dragutina Antuna Parčića” pokušavaju dati obuhvatan i sustavan pregled morfološke terminologije koju je Dragutin Antun Parčić koristio u knjizi *Grammatica della lingua slava (illirica)* (1873; ²1878), rukopisnoj gramatici talijanskoga jezika, trima izdanjima hrvatsko-talijanskoga rječnika: *Rječniku ilirsko-talijanskom* (1858), *Rječniku slovinsko-talijanskom* (1874), *Rječniku hrvatsko-talijan-*

skom (1901) te dvama izdanjima talijansko-hrvatskoga rječnika: *Rječniku talijansko-slovinškom (hrvatskom)* (1868) i *Rječniku talijansko-slovinškom (hrvatskom)* (1887). Autorice uspoređuju „jezikoslovnoga nazivlja u Parčićevu gramatičkom i leksikografskom korpusu” ne bi li odredile smjernice „pokušaju datiranja rukopisne gramatike” (str. 237).

Kristian Novak u prikazu „Proziran i prezren – važna, a prešućena monografija o njemačko-hrvatskim jezičnim i kulturnim odnosima u 19. st.” daje pregled prijevoda knjige Daniela Barića, *Proziran i prezren: njemački jezik u hrvatskom društvu u prvoj polovici 19. stoljeća* (Zagreb: Leykam, 2015). Potanko razlažući argumentaciju Barićeve knjige, Novak zaključuje da je višejezičnost trajna sastavnica hrvatskog identiteta: „Povijesti jezika su u pravilu jednojezične. One traže povijesne potvrde o kontinuitetu, figurativno možemo reći, izrađuju rodoslovna stabla standardnih jezika. Stvarnosti su pak bile i još uvijek jesu – višejezične” (str. 249).

Neda Pintarić u radu „Zajednički korijeni internih somatizama u odbranim slavenskim jezicima i njihova uporaba u pragmafrazemima” polazeći od korpusa u slavenskim jezicima s hrvatskim kao polazišnim jezikom, (poljski, ruski, staroslavenski, slovački i češki) analizira somatizme, lekseme koji se odnose

na vanjske i unutarnje dijelove tijela. Težište rada je na internim somatizmima (npr., mozak, glasnice, grkljan,). Autorica raščlanjuje njihovu etimologiju i ulogu u pragmemima i pragmafrazemima koji sadrže somatsku sastavnicu (npr. 'imati nerv', 'žila kucavica', 'biti kost u grlu'). Autorica utvrđuje „sličnost korijena u uspoređivanim jezicima”, tek „rijetki imaju u hrvatskom jeziku drugačiji korijen” (str. 262).

Saša Potočnjak u radu „*Sanctus Marinus Civitas Arbensis*: popularizacija kulta svetoga Marina u Rapskoj biskupiji od kraja 16. stoljeća” prati kroz koje se žanrove i kulturne forme odvijala reafirmacija i popularizacija kulta sv. Marina od trenutka pronalazjenja njegovih relikvija u 16. stoljeća, preko prijenosa relikvije, posvećenja crkve, utvrđivanja službenog blagdana (feste) pa nastanka narativnoga, hagiografskoga teksta. Autorica zaključuje da je upravo preko toga „hagiografskog narativa o sv. Marinu [...] rapska zajednica kroz nekoliko stoljeća izgrađivala jedan dio svojega (kulturnoga, ali i političkoga) identiteta” (str. 282).

Sandra Požar člankom „Čakavsko-romanski jezični dodir u *Inventaru samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku (1734. – 1878.)*” analizira doprinos *Inventara samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku* iz 18. i 19. stoljeća, u razumijevanju čakavsko-ro-

manskih jezičnih dodira na otoku Krku. Požar polazi od idiomatske mozaičnosti krčkog areala gdje se u slavenski idiomi pretapaju s romanskim: dalmatski (veljotski), mletački, krčkorumunjski i talijanski. Autorica pokazuje da se u *Inventaru* dodir čakavskoga i romanskoga sloja odvija na svim jezičnim razinama. Taj se dodir očituje: u glasovnoj prilagodbi posuđenica, u sužavanju sklonidbene paradigme (pod krčkorumunjskim utjecajem), u kalkovima sintaktičkih konstrukcija, u hibridnoj tvorbi riječi i u leksičkim posuđenicama iz različitih vremenskih slojeva (dalmatski, mletački i talijanski).

Nina Spicijarić Paškvan u radu „Fonološka prilagodba mletačkih posuđenica u čakavskim govorima Svetoga Vida Miholjice i Njivica na otoku Krku” obrađuje fonološku prilagodbu mletačkih posuđenica u govorima Svetoga Vida Miholjica i Njivica na otoku Krku. Autorica uspoređuje fonološke opise govora Njivica i Svetoga Vida Miholjica i mletačkoga jezika. Iz toga se izvodi fonološka adaptacija mletačkih posuđenica u ovim čakavskim govorima. Zaključuje se da je „fonološka prilagodba mletačkih posuđenica u dvama čakavskim govorima provedena u skladu sa zakonitostima lingvističkoga posuđivanja te u skladu s čakavskim sustavom i podsustavom kojemu govori pripadaju” (str. 324).

Aneta Stojić u radu „O leksičko-me udruživanju riječi – prilog proučavanju kolokacijskih sveza” predlaže funkcionalno povezivanje morfosintaktičkoga i leksičko-semantičkoga opisa kolokacijskih sveza. Njezina je teza da bi povezivanje ovih dvaju opisa dalo sustavno objašnjenje koncepta kolokacije. Zaključuje da se unatoč formalnoj i semantičkoj neodređenosti kolokacija, koja otežava njihov opis, „ov[u] jezičn[u] pojav[u] mora prihvatiti kao fenomen koji je u svoj svojoj prirodi stupnjevit, kao i to da s obzirom na rečeno precizno određivanje neke sveze kao kolokacije u užemu smislu pa slijedom toga jasno razgraničavanje od sličnih sintagmatskih sveza u jeziku zapravo nije moguće” (str. 336).

Branka Tafra u radu „Razgraničavanje istoznačnosti i bliskoznačnosti” raspravlja o odnosu između koncepta istoznačnosti i bliskoznačnosti. Autorica pokazuje da bliskoznačnice imaju potencijal zamjenjivosti u istom kontekstu, ali ipak nisu zamjenjive. Stoga riječi koje su u jednom kontekstu sinonimi, a u drugome nisu, odnosno „(...) nisu zamjenjive zbog bilo kojih razloga, jezičnih ili izvanjezičnih, one nisu u tom kontekstu sinonimične te ih ne treba nazivati bliskoznačnicama ili nepotpunim, nepravim sinonimima, ili pak nekim drugim nazivom” (str. 353).

Vasil Tocinovski u radu „Јаснаспрема другиот и другото” analizira knjigu *Sjećanja na Makedoniju* Judite Ray Hudeček. Polazeći od ove zbirke pripovijetki Tocinovski raspravlja o prikazima Makedonije u djelima stranih pisaca.

Ivana Vidović Bolt u članku „O novijim zoonimnim frazeološkim kalkovima u hrvatskom i poljskom jeziku” analizira desemantizirane sveze sa zoonimnom komponentom u različitim europskim tekstovima. Vidović Bolt istražuje simbolički potencijal tih sveza i njihovu upotrebu u publicističkom funkcionalnom stilu.

Jasna Vince u članku „Značenje neprijateljskoga djelovanja u hrvatskoglagoljskim tekstovima” istražuje izricanje značenja neprijateljskoga djelovanja u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku. Jedna je od najvažnijih sastavnica za prenošenje tog značenja punoznačni glagol s ulogom nositelja leksičkoga značenja dok se u glagola nepotpuna značenja ta uloga prenosi na imeničku dopuna ili predikatni pridjev. Vince zaključuje da se izražajne mogućnosti hrvatskoglagoljskih, tekstova pisanih hrvatskim tipom crkvenoslavenskoga jezika, gledajući ih iz ovog analiziranog segmenta, podudaraju sa starocrkvenoslavenskom tekstovima. Odnosi se to i na liturgijske i neliturgijske tekstove: „Štoviše sustav padežnih i prijedložnih izraza

svojstvenih promatranomu korpusu prepoznat će kao svoj i suvremeni govornici hrvatskoga jezika” (str. 382).

Silvana Vranić u radu „Višerječne strukture u novaljskomu govoru” analizira kolokacije i frazeme u govoru Novalje. Prema autorici, nešto se veća pozornost posvećuje frazemima, njihovim kategorijalnim značenjima, odnosima frazemskim sastavnicama pojedinačnih frazema i međusobnim odnosima frazema te frazeološkom posuđivanju. Autorica zaključuje da su „/n/ ovaljske [...] višerječne sveze svojom strukturom uglavnom podudarne onima u drugim hrvatskim idiomima” (str. 409).

Sanja Zubčić u radu „O Statutu bratovštine Majke Božje Goričke iz

1425. godine i njegovu jeziku” analizira jezika teksta statuta Majke Božje Goričke. Uz pomnu filološku-tekstološku analizu očuvanih listova teksta statuta, Autorica se dotiče statusa poluglasa u tekstu koji ima vrlo stare ostvaraje. Zubčić iz ove analize realizacija poluglasa izvodi nekoliko teza, među kojima se ističe „kako je vokalizacija jakoga poluglasa na sjeveru čakavskoga teritorija u svoju završnu fazu ušla u 14. stoljeću” (str. 426).

U *Od fonologije do leksikologije: Zborniku u čast Mariji Turk* autori radova predstavili su svoja najnovija istraživanja, trenutne i dosadašnje rezultate svog znanstvenog rada, ispisujući intelektualnu i akademsku posvetu svojoj profesoricu i kolegici.

Aleksandar Mijatović